



Guido Lanfranco

Il-Qniepen Maltin fil-Mewt ta' xi Kbarat



Fost il-messaġġi li l-qniepen jibagħtu kien hemm dawk li jindaqqu biex iħabbru tmiem il-hajja tal-bniedem, mhux biss wara l-mewt imma wkoll fis-sighat ta' qabel u fil-Vjatku, għalhekk tista' tghid li, sa ffit snin ilu, aktar minn issa kuljum konna nisimgħuhom inaqqu u jdoqqu b'ton ta' swied il-qalb. Mhux biss, imma l-mod kif idoqqu kien jagħti informazzjoni dwar l-istat ta' min ikun miet.

Il-qniepen idoqqu għan-nies il-komuni kif ukoll ghall-kbarat, imma f'din il-kitba se nfakku biss id-daqq tal-qniepen assoċjati mal-mewt ta' għażla żgħira ta' dinjitarji u nies importanti oħra, l-aktar ta' żmien l-Ordni.

Gran Mastri

Wieħed jista' jahseb kemm kienu jdoqqu l-qniepen meta tasal il-mewt ta' Gran Mastru. Meta johrog il-Vjatku minn San ġwann ghall-palazz, il-qniepen kienu jdoqqu kontinwament sakemm jerġa' lura. Bhala proċedura ġenerali malli jmut il-Gran Mastru kienet iddoqq il-qanpiena tal-palazz, jisparaw tir minn fuq wieħed mis-swar tal-qrib, iddoqq il-qanpiena l-kbira ta' San ġwann b'ħilsienha marbut fgat, u wara jdoqqu l-qniepen kollha tal-Belt. Kienet id-drawwa wkoll li t-tabib tal-Gran Mastru jneħħi l-interjuri kollha biex dawn jittieħdu f'ċeremonja separata sal-knisja tal-Vitorja qabel jidfnuhom. Il-Gran Mastru jitqiegħed fuq it-tubru jew *kappella ardente* f'San ġwann, dejjem bl-akkumpanjament tal-qniepen. Fil-jum tal-funeral il-qniepen kienu jibdew idoqqu qabel tlugh ix-xemx. Kienu jittieħdu hafna prekawzjonijiet biex ma sseħħix xi rewwixta, għax kien ikun hemm min irid jahtaf it-tmexxija minn idejn l-Ordni inkluži l-iskjavu u setturi oħra li kienu jagħżlu żminnijiet kruċjali ta' aljenazzjoni biex jaġixxu. Ma kinux jithallew bastimenti jidħlu l-port u jiżdiedu l-ghases ma' kullimkien. Sadattant il-kavallieri jibdew iduru fost shabhom biex jikkavassjaw ghall-kandidati tal-lingwa tagħhom ghall-elezzjoni ta' Gran Mastru ġdid.

Il-qniepen daqqew il-hin kollu meta miet La Valette fl-1568 u haduh mill-Birgu ghall-belt il-ġdida bil-bahar lejn il-knisja tal-Vitorja. Il-Gran Mastru Pintu hareġ l-ahhar darba mill-palazz tiegħu f'Awissu 1772, għax wara beda jhossu hażin u kellu jsirru l-Vjatku fid-19 ta' Diċembru, 1772 bil-qanpiena l-kbira ta' San ġwann iddoqqlu l-agunija sitta sitta spazjati, imma rpilja u fid-19 ta' Jannar, 1773 tawh l-ahħar sagamenti u daqqew l-agunija;



miet fl-24 ta' Jannar, 1773 ta' tnejn disghin sena wara renju ta' tnejn u tletin sena, u l-istess qanpiena kbira daqqet it-trapassjoni. Dik il-qanpiena kienet waħda miż-żewġ qniepen li hu stess kien zmien qabel irregala lill-knisja konventwali.

F'Lulju tal-1797 taw l-ahhar sagamenti lill-Gran Mastru Emanoel De Rohan li kien qed imut. Bdew idoqqu l-agunija l-qniepen kollha tal-Belt mit-tmienja ta' filghaxija sat-tmienja ta' filghodu. Waqfu ghax De Rohan talab li jieqfu ghax qabbdhu depressjoni, imma reġgħu bdew idoqqu fl-ghaxra ta' filghodu sakemm miet filghaxija tat-13 ta' Lulju ta' tnejn u sebghin sena wara li dam jirrenja tnejn u għoxrin sena. It-tir tal-kanun annunzja l-mewt tieghu, il-qanpiena l-kbira ta' San Ģwann daqqet b'leħen fgat u l-qniepen kollha komplew idoqqu biex waqfu xi sebghin siegha wara! Jumejn wara, il-qalb ta' De Rohan ittieħdet f'kaxxa ċkejkna fuq karrozzella miġbuda minn sitt żwiemel lejn il-knisja ta' San Pawl Nawfragu, waqt li l-qniepen ta' San Ģwann u tal-Belt kollha baqghu kontimnwament idoqqu mota tal-mejtin.



Il-Kaptan tal-Virga

Kien dinjitarju importanti fil-gerarkija ta' l-Ordni. Kien joqghod fil-palazz tal-Gran Mastru, jorganizza l-aktivitajiet u laqghat ufficjalji principali fejn jidhol il-Gran Mastru, ipoġġi fuq il-lemin tieghu, ghall-pranzijiet jagħzel il-mistednin, kien jingħata s-salut tal-kbarat, fċ-ċerimonji tal-knisja jincensawh l-ewwel fost id-dinjitarji u l-kavallieri, u mitt haga ohra. Kien dejjem iżomm f'idi l-virga tad-dinjità tieghu. Meta jmut Kaptan tal-Virga l-qniepen kienu jdoqqu l-istess bħalma jagħmlu għal Kanonċi tal-Kapitlu tal-Katidral.

Il-Prijur

Melchiorre Alpheran kien Gran Prijur ġenerali u benefattur ta' l-Ordni u ta' San Ģwann u kien ziju ta' l-Isqof Paolo Alpheran de Bussan. Meta miet fl-1734 il-qniepen ta' San Ģwann daqqew il-mortorju għal nofs siegha flimkien mal-qniepen tal-knejjes kollha tal-Belt u ta' Bormla, l-Isla u l-Birgu.



Il-Prijur ta' L-Ordni Stefano Lamellini halla fondazzjoni b'diversi rabtiet, fosthom flus biex bihom issir proċessjoni f'San Ģwann lejn l-oqbra tal-Gran Mastri u ta' taht l-oratorju u jsir it-tberik waqt li jindaqqu l-qniepen bħalma jsir fl-anniversarju tal-Gran Mastri.

Il-Prijuri u l-Gran Prijuri kienu dinjitarji ta' l-Ordni assocjati l-aktar mal-knisja konventwali. Giovanni Domenico Mainardi kien Gran Prijur li miet fl-1785. Waqt l-ahhar sagamenti fl-14 ta' Frar il-qniepen ta' l-agunija daqqew lu sittin tokk migħajr pawsa. Miet hamest ijiem wara waqt li l-qniepen daqqew il-mewt. Mas-sinjal ta' qanpiena ta' l-idejn il-qanpiena l-kbira bdiet iddoqq nofs siegha mortorju waqt li l-qniepen tal-knejjes kollha tal-

Belt komplew magħhom. L-interjuri tal-Gran Prijur tneħħew skond id-drawwa u haduhom processjonalment ghall-knisja Tal-Vitorja waqt id-daqqa' ta' mota tal-mejtin mill-knejjes kollha. F'San Ģwann kelli l-camera ardente ghall-funeral. Il-qanpiena l-kbira annunzjat il-proċessjoni tal-funeral billi daqqet kull kwarta mit-tmienja ta' filghodu għal siegħa. Waqt il-proċessjoni lejn San Ģwann il-qniepen kollha tal-Belt daqqew il-mortorju.

L-Isqfijiet

Fl-1721 miet l-Isqof Giacomo Cannaves. Il-qanpiena l-kbira daqqet it-transtu bit-tokki sebħha sebħha għal kwarta, imbagħad għal siegħa flimkien mal-qniepen kollha ta' l-Imdina. Kellhom ordni biex idoqqu wkoll fl-Anġelus ta' nofsinhar, filghaxixa u tas-sebh għal siegħa shiha tul tlitt ijiem. Ghall-funeral, il-parroċċi kollha ta' Malta u tal-Matriċi ta' Ghawdex, gew avżati biex idoqqu għal siegħa u jdoqqu tal-mejtin f'nofsinhar, fl-Ave Marija u mas-sebh ukoll għal tlitt ijiem. Il-qniepen ta' H'Attard u Birkirkara daqqew ir-Rekwiem waqt li l-karru resaq lejn l-Imdina ghall-funzjoni funebri ta' l-ghada. Meta wasal l-Imdina daqqew il-knejjes kollha. L-ghada filghodu reġgħu bdew il-qniepen kollha u waqt il-quddiesa daqqewlu erba' darbiet tal-mejtin. Fl-1807 miet l-Isqof Vincenzo Labini, u l-istess il-qniepen kollha daqqew fit-tul. Fl-1847 f'San Publju l-Furjana saret il-funzjoni funebri f'gheluq ix-xahar mill-mewt ta' l-Isqof Francesco Saverio Caruana. Il-knejjes kollha tal-Belt u tat-tlitt ibliet ta' Bormla, l-Isla u l-Birgu pparteċipaw bid-daqqa' tal-qniepen. Fl-1874 l-Isqof Ghawdexi u Agostinjan, Gaetano Pace Forno, ghalkemm kien marid, mar iżur lill-Papa li fi żmien ir-Risorgimento Taljan kien miżum prigunier fil-Vatikan. L-Isqof miet hemm u f'Malta l-qniepen daqqewlu il-mortorju ma' kullimkiien u sarlu servizz funebri f'San Ģwann. Fl-1875 eżumawħ u wassluh lura Malta biex saret id-difna fl-Imdina, dejjem akkumpanjat mid-daqqa' tal-qniepen. L-Isqof Grech Delicata miet fl-ahħar tas-sena 1876 fid-dar tiegħi il-Belt, fl-età ta' tlieta u hamsin sena. Fl-ewwel tas-sena daqqewlu l-qniepen tal-knejjes kollha waqt il-funeral u waqt li difnuh fil-qabar tal-familja, f'Hal Balzan. L-Isqof Salvatore Gaffiero miet fl-1907. Minbarra funeral nazzjonali, sarlu iehor fl-Isla fejn twieled. Il-knejjes kollha tal-Belt gew ordnati jdoqqu l-qniepen waqt it-trasport mill-Vitorja sa San Ģwann u jerġgħu kollha jdoqqu mota fl-Ave Marija. L-Isqof Dumnikan Angelo Portelli kien awżiżlarju u vigarju generali. Kien marid sewwa u f'Marzu 1926 kien talab l-ahħar sagamenti. Il-qniepen daqqewlu t-tokki sebħha sebħha bil-kbira u ngħabru n-nies ghall-vjatku. Irpilja għal ftit żmien u reġa' bil-Vjatku f'Mejju 1927 biex miet f'Ġunju. Isqfijiet ohra fil-mumenti ta' l-ahħar u fil-funerali, m'għandniex xi nghidu, kollha kellhom id-daqqa' tal-qniepen biex jiġib il-poplu għat-talb.

Kavallieri

De Soldanis jghid li f'Ġunju 1742 kien hemm kavallier li meta kien Ghawdex hassu hazin f'tarf il-mewt. Meta ġie Malta reġa' tah attakk u kien reġa' se jmut. F'dik l-okkażjoni l-qniepen ta' San Ģwann daqqewlu l-mewt. Reġa' rpilja, imma fl-ahħar miet fi Frar tal-1743. Il-pittur Antoine Favray kien pittur famuż u kien ukoll sar kavallier. Fit-8 ta' Frar



1798 kien qed imut fl-isptar ta' l-Ordni u għamel it-testment. Il-qanpiena tal-kampnar ta' l-infermerija daqqet l-agunjiġa biex tistieden kavallieri ohra jitkolbu għal sehibhom. Miet l-ghada ta' tnejn u disghin sena.

Sorijiet ta' l-Ordni ta' San Ģwann

Minn żmien il-Gran Mastru Verdala li bnielhom il-monasteru is-sorijiet tal-klawsura ta' Sant' Orsla tal-Belt kienu jiddependu mill-Ordni ta' San Ģwann. Fuq il-libsa tagħhom għandhom ukoll is-salib ta' l-Ordni. Mill-1780, meta Jasal il-waqt, minbarra d-daqq tal-qniepen tal-monasteru, bdiet issirilhom l-agunija minn San Ģwann kif ukoll it-transtu jew is-sinjal tal-mewt u, fil-funeral kienu jdoqqu l-homha. Soru li għiet skużata mill-klawsura biex tmur id-dar ta' ommha ghax mardet wasslulha l-ahhar sagamenti minn San Ģwann, daqqewlha l-agunija u wkoll il-mewt waqt li haduha lejn il-monasteru. Lis-sorijiet l-ohrajn ta' l-istess monasteru wkoll bdew idoqqu l-homha il-qniepen ta' l-agunija minn San Ģwann meta Jaslu biex imutu.

Ammiral

Il-Venezjani kellhom konflitt mat-Turkija u l-Ordni ta' San Ģwann ikkoperat magħhom billi ġalliet il-flotta tagħhom, taħt il-kmand ta' l-Ammiral Anġelo Emo, tidħol fil-Port il-Kbir meta, bhala parti mit-tattika tiegħu, l-Ammiral kien se jattakka 'l Tuneż. Emo hassu hażin waqt it-tbahhir, ġabu lejn Malta f'palazz fil-Furjana fejn miet fl-ewwel ta' Marzu, 1792. Il-Kaptan Anzjan Venezjan ordna li l-qniepen tal-Belt u l-Furjana jdoqqu t-transtu kull ftit hin għal tlitt ijiem. Kien sarlu l-akbar funeral li qatt sar f' Malta biex haduh lura Venezja. L-interjuri tiegħu baqgħu fil-monument tiegħu li hemm fil-knisja tal-Vitorja tal-Belt.

L-Avukat tal-Papa u ta' l-Ordni

Carlo Alessio Pisani li twieled il-Belt fl-1711 kien avukat li aktar ħadid f'Ruma għall-kurja u l-qrat tal-Papa. Kien ukoll avukat li jirrappreżenta 'l Ordni ta' San Ģwann u lill-familji nobbli Maltin f'Ruma. Meta miet fl-1770 il-knejjes kollha tal-Belt daqqewlu l-qniepen, minbarra li sarlu servizz funebri fil-knisja ta' San Pawl Nawfragu tal-Belt.

Kanonċi Specjali

Il-magħruf Kanonku Gian Pier Francesco Agius De Soldanis tal-Matriċi ta' Ghawdex miet fit-30 ta' Jannar 1770 meta kien bibliotekarju fil-Belt Valletta. Daqqewlu t-transtu minn San Pawl fuq qanpiena wahda, il-mezzana. Wara t-transtu daqqewlu mota wahda b'qanpiena wahda biss ghax l-ohra kienet Messina qed tissewwwa. Il-Kanonku beneficijat Ignazio Debono tal-Birgu miet ta' tnejn u disghin sena. Skond id-drawwa daqqewlu l-agunija bit-tokki sebgha sebħha kull siegħa fuq it-tieni qanpiena u ghall-Vjatku fuq il-kbira tlieta tlieta. Meta miet daqqewlu t-transtu disgha disgha fuq it-tieni qanpiena u xi tokki fuq il-kbira. Dakinhar u fl-anniversarju daqqew l-obsequies bil-qniepen kollha.

Elizabbetta (jew Bettina) Dorell kienet sinjura nobbli, zija tal-Kardinal Fabrizio Sciberras, li twieldet il-Birgu fl-1741 u mietet fl-1829. Fit-testment tagħha riedet thalli qanpiena kbira għall-knisja ta' San Lawrenz bil-kundizzjoni li f'mewħtha u fl-anniversarju jdoqqu l-istess bħalma kieku tindaqq għall-kanonċi. Din il-kundizzjoni ma għixx accettata mill-Kapitulu u l-qanpiena ma saretx.